

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA

STAYCATION

Tekijöitä ilmiön taustalla

TE -

Veera Vanhala

KIJÄ/T:

Koulutusala Matkailu-, ravitsemis- ja talousala			
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Matkailu- ja ravitsemisalan tutkinto-ohjelma			
Työn tekijä(t) Veera Vanhala			
Työn nimi Staycation -tekijöitä ilmiön taustalla			
Päiväys	29.11.2019	Sivumäärä/Liitteet	24/1
Ohjaaja(t) Pauli Verhelä			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) SH Traveledu Oy			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Staycation tarkoittaa yhden hotelliyön kestävää lähilomaa omassa kotikaupungissa, ja termi muodostuu englannin kielen sanoista <i>stay</i> (jäää) ja <i>vacation</i> (loma). Staycation-loma onkin osa uudenlaista matkustusideologiaa, jossa paikasta toiseen siirtymisen sijasta keskitytään elämyksiin ja kokemuksiin.</p> <p>Tämä opinnäytetyö käsittelee staycation-lomaa ilmiönä, ja pyrkii selvittämään globaaleja tekijöitä ilmiön taustalla sekä tutkimaan, miksi yksittäiset henkilöt haluavat viettää staycation-loman ja millainen kokemus se heille oli. Lisäksi työssä pohditaan, onko staycation-lomasta korvaajaksi kotimaan- ja ulkomaanmatkoille. Opinnäytetyön tavoitteena oli myös tuottaa käyttökelpoista aineistoa staycation-lomasta yrityksille, opiskelijoille sekä oppilaitoksille, sillä aiheesta ei aiemmin ole tehty suomenkielistä tutkimusta.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosassa käsitellään arkea, vapaa-aikaa sekä lomaa, ja avataan hieman staycation-lomaan läheisesti liittyviä kotiseutu- ja lähimatkailun käsitteitä. Teoriaosaan sisältyy myös staycation-loman syvällisempi tutkiminen, sekä jo olemassa olevien talous- ja ympäristöaiheisten staycation-tutkimusten analysointia. Opinnäytetyötä varten tehtiin haastattelututkimus yksittäisten henkilöiden staycation-kokemuksista, ja näitä kokemuksia sekä haastatteluprosessia analysoidaan työn tutkimusosassa. Opinnäytetyön johtopäätöksissä ja pohdinnassa verrataan kerättyä tutkimusaineistoa teoriaan sekä aiempiin staycation-tutkimuksiin, ja arvioidaan, toteutuivatko työlle asetetut tavoitteet sekä pohditaan opinnäytetyöprosessin sujumista.</p>			
<p>Avainsanat</p> <p>staycation, lähimatkailu, kotiseutumatkailu, vapaa-aika, loma</p>			

Field of Study Tourism, Catering and Domestic Services			
Degree Programme Degree Programme in Tourism and Hospitality Management			
Author(s) Veera Vanhala			
Title of Thesis Staycation - Factors behind the trend			
Date	29.11.2019	Pages/Appendices	24/1
Supervisor(s) Pauli Verhelä			
Client Organisation /Partners SH Traveledu Oy			
<p>Abstract</p> <p>Staycation is a one-night holiday in the participant's hometown, and it is a combination of the words <i>stay</i> and <i>vacation</i>. Staycation a part of modern holiday ideology in which the experiences are more important than travelling between different places.</p> <p>This thesis will present the staycation as a trend and analyse the global factors behind the staycation. The thesis will also analyse why individuals want to have a staycation and how was the experience for them and does the staycation replace traditional vacations in home country and abroad. The goal of this theses was also to make useful material about staycation for companies, students and colleges because these are not research about staycation in Finnish available.</p> <p>The theoretical part of this thesis will present the concepts of everyday life, free time, holiday and the concepts of homeland tourism and local area tourism. The more in-depth research of staycation and the analyses of economic and environmental related international studies about staycation are also included in the theoretical part of the thesis. For the theses an interview research was made about individuals' staycation experiences and these experiences will be analysed in the research part of the thesis. The collected research material will be compered to the theoretical framework and international studies in the conclusion part of the thesis. The analyse of thesis process is also included in the conclusion past of the thesis.</p>			
<p>Keywords staycation, local area tourism, free time, holiday</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
1.1	Opinnäytetyön tavoitteet	6
1.2	Opinnäytetyön rakenne	6
2	ARKI, VAPAA-AIKA JA LOMA.....	7
2.1	Arki ja siitä pakeneminen.....	7
2.1.1	Arki	7
2.1.2	Arjesta pakeneminen & Liminaali	7
2.2	Vapaa-aika	8
2.2.1	Vapaa aika.....	8
2.3	Loma	9
2.3.1	Vacationscape	9
2.3.2	Lomakäyttäytyminen.....	9
3	LÄHIMATKAILU & KOTISEUTUMATKAILU	10
3.1	Lähimatkailu	10
3.2	Kotiseutumatkailu	10
4	STAYCATION.....	11
4.1	Ilmiön taustakelijät.....	11
4.2	Kohderyhmä	11
4.3	Aikaisempia tutkimuksia staycation-lomasta.....	12
4.3.1	Staycation ja matkailun ympäristövaikutukset	12
4.3.2	Staycation ja taloudelliset tekijät.....	12
5	HAASTATTELUTUTKIMUS.....	14
5.1	Haastattelu tutkimusmenetelmänä.....	14
5.1.1	Haastattelutilanne	14
5.1.2	Virtuaalihaastattelu.....	15
5.1.3	Haastattelun tutkimuseettiset kysymykset.....	16
5.2	Tutkimuksen toteutus ja tutkimuskysymykset	16
5.3	Tutkimustulokset.....	17
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA OPINNÄYTETYÖPROSESSI.....	19
6.1	Johtopäätökset	19
6.2	Opinnäytetyöprosessi ja tavoitteiden toteutuminen	21

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	22
LIITE 1: HAASTATTELUKAAVAKE.....	24

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö käsittelee staycation-lomaa sekä tekijöitä sen taustalla. Staycation tarkoittaa yhden hotelliyön kestävää lähilomaa omassa kotikaupungissa, ja se muodostuu englannin kielen sanoista *stay* (jäää) sekä *vacation* (loma). Idean opinnäytetyöhön sain tv-uutisista, joissa kerrottiin staycation-lomasta ilmiönä sekä sen suosion kasvusta Suomessa.

1.1 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön yleisenä tavoitteena on tutkia staycation-lomaa ilmiönä, sekä selvittää globaaleja sekä ihmisten henkilökohtaisia tekijöitä ilmiön taustalla. Aiheella on uutuusarvoa, sillä staycation-loma on ilmiönä uusi, on siitä tehty melko vähän tutkimuksia, ja suomenkielisiä tutkimuksia ei aiheesta ole ollenkaan. Olemassa olevista opinnäytetöistä *staycation* löytyi asiasanana 14:ssä opinnäytetyössä, mutta se ei ollut yhdenkään opinnäytetyön pääaihe (theseus.fi).

Henkilökohtaisena tavoitteenani oli tutkia staycation -lomaa yleisellä tasolla sekä selvittää, mitkä tekijät ovat sen taustalla. Lisäksi koen, että opinnäytetyö täydentää opintojani, sillä staycation -ilmiötä ei sen tuoreuden takia ole tullut muissa opinnoissani esille. Tämä opinnäytetyö parantaa myös työllistymismahdollisuuksiani etenkin hotellialalle, sillä staycation-ilmiö liittyy vahvasti juuri hotelleihin. Yhtenä tavoitteeni oli myös tuottaa käyttökelpoista aineistoa yrityksille, oppilaitoksille sekä opiskelijoille.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi SH Traveledu Oy, joka tuottaa opastuspalveluita Kuopiossa, sekä julkaisee matkailualaan liittyvää opetuskirjallisuutta. Toimeksiantajan tavoitteena oli saada uutta tietoa staycation-lomasta, sillä se on ilmiönä uusi ja on osa laajempaa matkailijoiden kulutuskäyttäytymisen muutosta. Toimeksiantajan on tarkoitus hyödyntää opinnäytetyötä Matkailun perusteet 2 -nimisen oppikirjan tuotannossa.

1.2 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö koostuu teoriaosasta, tutkimuksesta sekä johtopäätöksistä ja yhteenvedosta. Teoriaosassa käsitellään arjen, vapaa-ajan ja loman käsitteitä sekä kotiseutu- ja lähimatkailua. Lisäksi teoriaosaan sisältyy staycation-loman käsite, johon perehdytään syvemmin, sillä se on opinnäytetyön pääaihe. Staycation -lomaa käsittelevässä osiossa käsitellään myös aiheeseen liittyviä tutkimuksia, joissa tulevat esille staycation-loman ympäristönäkökulma sekä taloudelliset tekijät. Opinnäytetyön teoriaosassa on hyödynnetty kotimaisia sekä kansainvälisiä kirja- ja verkkolähteitä. Opinnäytetyön tutkimusosassa koostuu haastattelun teoriasta, tekemistäni haastatteluista sekä niiden analysoinnista. Opinnäytetyön johtopäätöksissä ja yhteenvedossa verrataan tehdyn haastattelututkimuksen tuloksia kerättyyn teoriaan sekä aiemmin tehtyihin tutkimuksiin staycation-lomasta ja analysoidaan, toteutuivatko opinnäytetyölle asetetut tavoitteet.

2 ARKI, VAPAA-AIKA JA LOMA

Staycation-loman avulla halutaan saada irti arjesta sekä kokea illuusio ulkomaanmatkasta. Liäksi staycation on osa laajempaa trendiä, jossa vapaa-aikaan panostetaan ja se halutaan hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti. (Nelskylä, 2018.) Käsitteet arki, vapaa-aika sekä loma ovatkin olennaisia tutkittaessa staycation-lomaa ilmiönä.

2.1 Arki ja siitä pakeneminen

2.1.1 Arki

Artikkelissaan *Jokapäiväinen aikamme* sosiologi Raija Julkunen määrittelee arjen kaikiksi niiksi toimiksi, joita ihmiset suorittavat inhimillisen uusintamisen turvaamiseksi. Omien arkielämän rakenteidensa kautta jokainen yksilö uusintaa myös koko yhteiskunnan jatkuvuuden. Rutiini ja luutuneisuus ovat arjen välttämättömät rakenteet, joita ilman yksilön itsensä sekä yhteiskunnan uusintaminen ei olisi mahdollista. Suhtautuminen arkeen on kaksijakoista, sillä arki nähdään harmaana, rutiinoituneena ja ikävänä oranpyöränä, mutta toisaalta se tarjoaa kokemuksen juurevuudesta ja muuttumattomuudesta sekä ”pitää jalat kiinni maassa”. (Julkunen 1989, 16.)

2.1.2 Arjesta pakeneminen & liminaali

Tom Selänniemi on tutkinut väitöskirjassaan *Matka ikuiseen kesään* suomalaisten etelänmatkailua kulttuuriantropologisesta näkökulmasta. Ajatusta etelänmatkasta voi soveltaa myös arjesta pakeneamiseen yleisellä tasolla, sillä Selänniemen mukaan etelänmatka on ennen kaikkea matka toisenlaiseen olotilaan, eikä vain konkreettinen matka tiettyyn paikkaan. Tutkimus tapahtui suomalaisten matkailijoiden kirjoittamien päiväkirjojen avulla ja arjesta irtautuminen oli yksi päiväkirjoissa esiin nousseista syistä etelänmatkalle. Arjen rutiinit, työn monotonisuus, kodin paineet sekä ympäristön sosiaalinen kontrolli nähdään tekijöinä, jotka luovat tarpeen arjen katkaisemiselle. (Selänniemi 1996, takakansi & 121.)

Arkielämään liitetään negatiivisia mielikuvia, sillä se tylsistyttää yksilön rutiineilla, toistuvuudella sekä ennustettavuudellaan. Arjen katkaiseminen onkin tärkeä keino tasapainon säilyttämiseksi elämässä ja tämä tapahtuu parhaiten työpaikan ja kodin ulkopuolella. Paetessamme arkea seuraamme kuitenkin yhteiskunnan luomia pakoväyliä ja -alueita, joissa tämä pakeneminen onnistuu. Näitä väyliä ja alueita ovat muun muassa harrastukset, urheilu, turismi, seksi sekä huumeet. (Selänniemi 1996, 177-179.)

Käsiteltäessä arjesta irtautumista, nousevat esille liminaalin -käsite, jossa yksilö vapautuu yleisten normien noudattamisesta, irrottautuu arkirutiineista sekä käyttäytyy vapaammin ja rennommin. Liminaalitalan saavuttamiseksi yksilöille tuotetaan kulutettavaksi populaarikulttuurin, viihteen sekä turismin tuotteita, jotka lupaavat ainakin hetkellisen irtioton arjesta. Tämän tilan on kuitenkin oltava väliaikainen, jotta yhteisö pysyy järjestäytyneenä. Liminaalitalaan siirrytään osittain jo esimerkiksi matkan suunnitteluvaiheessa. Liminaalitalassa ei siis ole kyse siitä, minne matkustetaan tai mitä tehdään, vaan kokemuksesta kodin ja arjen ulkopuolella. (Selänniemi 1996, 194-199.)

Selänniemen keräämästä päiväkirja-aineistosta voidaan kuitenkin tehdä se johtopäätös, että arjesta pakeneminen ei ole aina vain täydellistä vieraantumista, vaan ennemminkin virkistäytymistä. Vaikka yksilö olisikin tyytyväinen arkeensa, on siirtyminen hetkeksi toisenlaiseen, arjesta poikkeavaan olotilaan palauttavaa. Tämän kokemuksen jälkeen yksilö jaksaa paremmin arjessa. (Selänniemi 1996, 183.)

2.2 Vapaa-aika

Vapaa-aika on vapautta työstä, pakollisista kodin askareista sekä muista velvollisuuksista. Vapaa-aikaa "tuntuu" yksilöstä vapaalta ja silloin tehty toiminta on vapaaehtoista, motivoivaa ja innostavaa. Vaikka työ olisikin ihmiselle tyydyttävää, tarvitaan myös työstä erillistä vapaa-aikaa. Nykyisin vapaa-ajan neljä tärkeintä osa-aluetta ovat kulttuuri, viihde, turismi sekä urheilu. (Kurki 2008, 19, 26, 62.)

Vapaa-aika on ihmisille monella tapaa hyödyllistä. Vapaa-aika parantaa yksilön fyysistä ja psyykkistä terveyttä, vähentää stressiä sekä tarjoaa uudistavaa lepoa. Lisäksi vapaa-aika antaa mahdollisuuksia persoonalliseen kehittymiseen sekä itsetoteutukseen ja edistää sosiaalista integraatiota. Vapaa-aika myös edistää sosiaalista uudistumista ja kulttuurista luovuutta, joten voidaankin sanoa, että vapaa-aika edistää yksilöllistä, yhteisöllistä sekä sosiaalista kehitystä. (Kurki 2008, 35.)

2.2.1 Vapaa aika

Käsitteiden "vapaa-aika" ja "vapaa aika" välillä on eroja, vaikka niitä ei voida pitää täysin erillään. Vapaa-aika on käsitteenä neutraali, sillä se viittaa vain aikaan, jolla ei aina ole kokemuksellista sisältöä, ja se voi olla melko tyhjääkin aikaa. Vapaalla ajalla sen sijaan on oma, vapaasti valittu sisältönsä. Voidaan siis sanoa, että vapaa aika on aikaa, jossa vapaa-ajalle on annettu "hyödyllinen" sisältö. (Kurki 2008, 20-21.)

Vapaan ajan kolme tärkeintä ulottuvuutta ovat vapaa aika itsetoteutuksena, oikeutena sekä elämänlaatuna. Itsetoteutuksessa ihmisellä on mahdollisuus syventää suhdettaan tietoon, tapoihin sekä totumuksiin ja parantaa tietoisuutta omasta itsestä sekä toisista ihmisistä. Vain ihminen itsessään persoonana on ainut mahdollinen toimija oman vapautensa ilmaisemiseen. Vapaa-ajan muodostuminen todelliseksi vapaaksi ajaksi tarvitsee kuitenkin harjoitusta, eikä sillä taloudellisia- tai hyötytavoitteita. Tällaista vapaata aikaa kutsutaan autoteeliseksi vapaa ajaksi, joka on ensisijaisesti mielentila. Vapaa aika on myös jokaisen ihmisen sosiaalinen oikeus, johon rotu, uskonto, asema tai taloudellinen tulo-taso ei saa vaikuttaa. Vapaan ajan kolmas ulottuvuus on elämänlaatu, ja se korostuu varsinkin nyky-aikana, sillä se on lähes suora ilmaus elämänlaadusta. Osallistumalla vapaa-ajan aktiviteetteihin yksilö parantaa hyvinvointiaan sekä lisää elinvoimaansa. (Kurki 2008, 21-22, 36.)

2.3 Loma

Lomasta on muodostunut tärkeä osa modernia elämää ja sen avulla yksilö voi löytää uusia puolia itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäristöstä. Lomien luomat unelmat ja fantasiat ovat osa nykyajan kulttuuria sekä sosiaalista kanssakäymistä. Toisaalta loma tuo arjen näkyvämmäksi, mikä saat-
taa aiheuttaa turhautumista ja pettymyksiä. Tarve lomalle syntyy tarpeesta vaihteluun, sillä emme voi elää jatkuvassa yksitoikkoisuudessa ja systemaattisessa arjessa. Lomakokemuksen saavuttamiseksi tarvitsemme vaihtelua kaikille aisteillemme, mikä edellyttää poistumista kotiympäristöstä, vaikka meillä olisikin taukoa työnteosta. Esimerkiksi uusi ympäristö, uudet ihmiset, uudenlaiset äänet sekä uudenlainen ruoka luovat kokemuksen onnistuneesta lomasta. Myös negatiiviset tuntemukset kuten turhautuneisuus, tylsyys sekä levottomuus vaikuttavat yksilöllisen lomakokemuksen muodostumiseen. (Löfgren 1999; 7, 109-110, 282.)

2.3.1 Vacationscape

Kiireisen arjen keskellä muistellemme edellisiä lomia sekä haaveillemme seuraavista, ja loman läsnäoloa arjessa lisäävät erilaisia lomavaihtoehtoja esittelevät mainokset, jotka lupaavat unohtumattomia kokemuksia sekä pakokeinoja arjesta. Orvar Löfgren tuokin teoksessaan *On Holiday* esille termin *vacationscape*, joka kuvaa yksilön omien muistojen ja haaveiden sekoittumista yleisiin mielikuviin lomasta. Näitä mielikuvia ovat esimerkiksi rantamaisema ja auringonlasku. Lisäksi *vacationscape* -mielikuvan muodostumiseen vaikuttavat yksilön odotukset tulevista lomista, mutta myös lomiin liittyvät rutiinit ja rakenteet. (Löfgren 1999, 2, 5.)

2.3.2 Lomakäyttäytyminen

Lomalla käyttäytymisemme muuttuu ja löydämme itsestämme uusia puolia. Tästä käyttäytymisen muuttumisesta Orvar Löfgren on *On a Holiday* -teoksessaan nostanut esimerkiksi yläluokkaiset tukholmalaiset, jotka 1700-luvulla viettivät kesiä Medevin Brunn -kylpylässä. (Löfgren 1999, 110.) Medevi Brunn on Ruotsin vanhin kylpylä, joka on perustettu vuonna 1678, ja se on tunnettu mineraalipitoisesta vedestään sekä hyvästä ilmapiiristään (Medevi Brunnsorkester). 1700-luvun tukholmalaisille yläluokkalaisille Medevi oli ennen kaikkea pakopaikka teennäisestä sekä tiukasti säädellystä arjesta. Medevissä he kokivat itsensä vapaiksi ja saivat hetken elää yksinkertaista elämää. Yläluokkalaiset tukholmalaiset saivat harvinaisen luvan olla lapsellisia ja vastuuttomia, mikä ilmeni muun muassa estottomana flirttailuna, juoruiluna sekä uhkapelaamisena. (Löfgren 1999, 110-112.)

3 LÄHIMATKAILU & KOTISEUTUMATKAILU

Käsitteet lähimatkailu sekä kotiseutumatkailu liittyvät tiiviisti staycation-käsitteeseen, ja nämä kolme käsitettä menevät myös jonkin verran ristiin keskenään. Staycationin merkittävin ero lähi- sekä kotiseutumatkailuun on se, että staycation-kokemukseen kuuluu yöpyminen hotellissa ja hotellilla on merkittävä osa kokemuksen muodostumisessa.

3.1 Lähimatkailu

Lähimatkailu on yksi tämän hetken nousevista matkailutrendeistä, ja siitä on tullut vastatrendi massaturismille. Massaturismiin verrattuna lähimatkailu on vastuullisempaa sekä ekologisempaa, ja se tukee lähialueen elinvoimaa sekä työllisyyttä. Lisäksi lähimatkailu on helppo ja edullinen tapa kokea hiljaisuutta ja pysähtymistä kiireisen arjen keskellä. Lähimatkailua on esimerkiksi vieraileminen luontokohteissa tai maaseudulla sekä myös osallistuminen kaupunkiaktiviteetteihin, kuten tanssikursseille tai kulttuurimaiseman kunnostustalkoisiin. (Kluukeri 2015, MTK 2019 & Talvitie 2018.)

3.2 Kotiseutumatkailu

Kotiseutumatkailu mielletään helposti matkustamiseksi sodassa menetetyn Karjalan alueelle, mutta se on ennen kaikkea tutustumista omaan kotipaikkakuntaan sekä sen lähiympäristöön. Ihminen turtuu nopeasti asuinympäristöönsä ja oma kotipaikkakunta näyttäytyykin helposti pelkkänä arjen ympäristönä, joka koostuu vain työstä tai koulusta sekä kodista. Oman kotipaikkakunnan matkailuvetonaulat sekä nähtävyydet jäävät paikkakunnan omilta asukkailta usein huomaamatta ja hyödyntämättä. Kotiseutumatkailu on kuitenkin edullinen sekä helppo tapa ottaa irtiotto arjesta, ja se lisää yleissivistystä omasta kotipaikkakunnasta. (Siira, 2005.)

4 STAYCATION

Staycation -termille ei ole suomennosta, mutta tarkoitetaan yhden hotelliyön kestävästä lähilomaa omassa kotikaupungissa ja se muodostuu englannin kielen sanoista *stay*(jääda&pysyä) sekä *vacation*(loma). Staycation -lomailu on osa uudenlaista matkustusideologiaa; paikasta toiseen siirtymisen sijasta keskitytään elämyksiin ja kokemuksiin. Staycation -loma on helppo sekä (haluttaessa) edullinen tapa saada irti arjesta ja se on ekologisempi vaihtoehto kuin lentäminen tai laivalla matkustaminen. Hyvinvointi ja vapaa-aikaan panostaminen on tällä hetkellä trendikästä, mikä heijastuu myös staycation-lomien suosion kasvussa. (Uusivirta 2019, D4 & Nelskylä 2018.)

Hotellilla on merkittävä rooli staycation-loman onnistumisessa, sillä hotelli antaa hetkellisen pakopaikan arjen askareista. Pelkkä yöpyminen ei usein riitä, vaan staycation-lomailijat haluavat hyödyntää hotelleissa tarjolla olevista lisäpalveluista, kuten myöhempiä huoneen luovutusta sekä brunssia aamiaisen sijaan. Jo pelkän hotellikokemuksen on siis oltava elämyksellinen. (Nelskylä, 2018.)

Staycation -loma antaa myös mahdollisuuden nähdä tuttu arkiympäristö uudesta näkökulmasta, mikä luo eräänlaisen illuusion ulkomaanmatkasta. Myös kotikaupungin tarjonta tulee uudella tavalla esille staycation-loman aikana; miniloman aikana on tilaisuus käydä kokeilemassa uusia ravintoloita sekä osallistua erilaisiin tapahtumiin. Lisäksi matkajille suunnatut palvelut kuten opastetut kaupunkikierrokset sekä pyöräretket ovat hyvä mahdollisuus oppia uutta omasta kotikaupungista. (Nelskylä 2018.)

4.1 Ilmiön taustakelijät

Staycation -loman syntymisen taustalla ovat taloudelliset tekijät, ja ilmiö on saanut alkunsa Yhdysvalloista. Vuonna 2008 öljyn hinta nousi voimakkaasti, mikä teki elämisestä sekä matkustamisesta huomattavasti kalliimpaa kuin ennen, ja myös muut elinkustannukset nousivat sekä palkat ja työllisyys heikkenivät. Lisäksi lentoyhtiöt loivat uudenlaisia lisämaksuja matkustajille, kuten erilaisia matkalaukkumaksuja. Monet yhdysvaltalaiset halusivat kuitenkin viettää kesälomaa, joten he vaihtoivat perinteiset lomamatkat lähimatkailuun. Kaupungit ja yritykset huomasivat tämän muutoksen, joten he loivat palveluita, joilla paikalliset saivat kokemuksen lomamatkassa omassa kotikaupungissaan. Esimerkiksi Media -niminen kaupunki Pensylvaniassa järjesti ”Päivällinen tähtien alla” -tapahtumia, joissa asiakkaat saivat tehdä ostoksia, ruokailla sekä kävellä maisemareiteillä musiikin soivissa ympäristöissä. Lisäksi julkaistiin paljon oppaita ja artikkeleita staycation-loman viettoon. (Fox 2009, 1-6.)

4.2 Kohderyhmä

Staycation-lomien pääasiallinen kohderyhmä ovat pariskunnat sekä ystäväporukat. Lisäksi yhtenä kohderyhmänä ovat pienten lasten äidit, jotka varaavat hotellihuoneen yksinkertaisesti saadakseen kunnolliset yöunet. (Nelskylä, 2018.)

Yksi tämän hetken kasvavimmista matkustajaryhmistä ovat milleniaalit, mikä heijastuu myös staycation-lomiin (Shillinglaw 2015). Milleniaaleja ovat kaikki 1980- ja 1990-luvulla syntyneet ja heistä myös nimityksiä y-sukupolvi, nettisukupolvi sekä diginatiivit. Milleniaalit elävät kutistuneessa maailmassa, ja he ovat kasvaneet globaalissa, yltäkyläisessä ja urbaanissa media- ja markkinakulttuurissa. Lisäksi milleniaalit ovat laajasti verkostoutuneita, globaaleja ja heillä on kansainvälisiä ystäviä. (Vesterinen & Suutarinen 2011, 119.) MMGY (Travel and Tourism Integrated Marketing Agency) tutki vuonna 2015 yhdistävältäalaisten matkustuskäyttäytymistä, ja milleniaaleilla oli kaikista ikäryhmistä eniten kiinnostusta staycation-lomailuun. Tutkituista milleniaaleista 55 % oli kiinnostunut staycation-lomasta ja 34 % oli suunnittelemassa sellaista. Milleniaalit kokivat staycation-loman helpoksi tavaksi rentoutua sekä viettää aikaa perheen/ystävien kanssa, ja se mahdollistaa rahan säästämisen myös tulevia lomamatkoja varten. (Shillinglaw 2015.)

4.3 Aikaisempia tutkimuksia staycation-lomasta

4.3.1 Staycation ja matkailun ympäristövaikutukset

Yksi syy staycation-loman suosion kasvu on kestävä kehityksen trendi, sillä matkailun ympäristövaikutukset ovat yleisesti tiedossa (Nelskylä 2018). Matkailu aiheuttaa paljon hiilidioksidipäästöjä mikä kiihdyttää ilmastonmuutosta, ja matkailun aiheuttamien hiilidioksidipäästöjen ennustetaan vain kasvavan. Hiilidioksidipäästöjen kasvua aiheuttavat etenkin lisääntyvät matkustajamäärät sekä pidentyvät matkustusetäisyydet, sillä talous- sekä väestönkasvun myötä yhä useammalla on varaa matkustaa sekä tehdä myös kaukomatkoja. Ilmastonmuutoksen seurauksia ovat muun muassa kiihtyvä jäätiköiden sulaminen, juomakelpoisen veden vähäneminen, ongelmat ruokatuotannossa, pakolaisuus, terveysongelmat sekä näistä johtuvat konfliktit. (Cohen, Eijgelaar, Higham & Peeters 2019, 2-3.)

Eniten yksittäisen matkan hiilijalanjälkeen vaikuttavat matkan pituus, matkustusetäisyys, käytetty kulkuväline sekä majoitus. Etenkin lentomatkustaminen aiheuttaa paljon hiilidioksidipäästöjä, mistä kertoo se, että vuoden 2015 kaikista matkailualan hiilidioksidipäästöistä 55 % johtui lentomatkustamisesta. Vuonna 2100 lentomatkustamisen ennustetaan aiheuttavan 76 % kaikista matkailualan hiilidioksidipäästöistä, sillä lentokoneella matkustavien määrä lisääntyy. Lentoliikenteen aiheuttamia hiilidioksidipäästöjä onkin vaikeampi vähentää, kuin muiden liikennemuotojen sekä erilaisten majoitusmuotojen aiheuttamia päästöjä. Matkailun aiheuttamia hiilidioksidipäästöjä voidaan vähentää uusilla energia- ja polttoainelähteillä, energiatehokkaalla teknologialla, investoinneilla infrastruktuuriin, verotuksella sekä yleisellä matkustus- ja lomakäyttäytymisen muutoksella. (Cohen, Eijgelaar, Higham & Peeters 2019, 3-5.) Staycation-lomat sekä lähimatkailu yleensä ovatkin huomattavasti ekologisempia vaihtoehtoja, kuin lomat, johon sisältyy matkustaminen lentäen. Lisäksi staycation-lomat tukevat paikallisten yritysten toimintaa. (Uusivirta 2019, D4.)

4.3.2 Staycation ja taloudelliset tekijät

Tutkimuksessa *Vacationers and economic "double dip" in Europe* Fred Bonner ja Robert de Hood tutkivat hollantilaisten yksilöiden lomakäyttäytymistä globaalin talouskriisin aikana vuosina 2008-

2013. Tutkimus tehtiin internetissä olevan kyselyalustan avulla, johon vastaajat raportoivat lomakäyttäytymisestään sekä -suunnitelmistaan vuosien 2009 – 2012 ajan, kerran vuodessa. Kyselyissä vastaajat kertoivat omasta taloustilanteestaan, sen muutoksista sekä omista odotuksistaan oman taloustilanteensa suhteen, lomamatkojen määrästä, tämän määrän muutoksesta ja lomamatkaan käytetyn rahamäärän muutoksista. Lisäksi kyselyssä tiedusteltiin, mihin ratkaisuun vastaajat päätyivät, mikäli heillä oli vähemmän rahaa käytössä lomamatkaa varten kuin aiemmin. (Bonner & de Hood 2013, 330-332.)

Tutkimuksessa selvisi, että globaali talouskriisi vaikutti jonkin verran hollantilaisten kuluttajien lomakäyttämiseen, mutta radikaalia muutosta käyttäytymisessä ei tapahtunut. Tämä voi selittyä sillä, että talouskriisi vaikuttaa viiveellä yksittäisen kuluttajan talouteen. Kokonaan lomamatkoista luopuneiden määrä ei juurikaan noussut talouskriisin aikana, vaan kuluttajat muokkasivat lomamatkaansa edullisemmaksi. Niiden kuluttajien määrä, jotka kertoivat käyttäneensä vähemmän rahaa lomamatkaan kuin edellisenä vuonna kasvoi 6 % vuosien 2010 ja 2012 välillä. Näistä kuluttajista Bonner ja de Hoog käyttivät termiä *cheese-slicers*. *Cheese-slicers* -termi pitää sisällään vielä kolme alisegmenttiä; *heavy cheese-slicers*, *moderate cheese-slicers* sekä *light cheese-slicers*. Heavy cheese-slicers -segmentin kuluttajat vähensivät lomamatkojensa määrää, matkustivat lähelle ja tekivät staycation -lomia. Moderate cheese-slicers -segmentin kuluttajat tekivät suurin piirtein samanlaisen lomamatkan kuin aiemminkin, mutta vaihtoivat kaikki lomamatkan osatekijät edullisempiin vaihtoehtoihin. Light cheese slicers -segmentin kuluttajat muokkasivat myös lomamatkaansa edullisemmaksi, mutta muuttivat vain yhtä osatekijää, esimerkiksi majoitusta. (Bonner & de Hoog 2013, 331; 333, 335.)

Tutkimuksen johtopäätöksenä Bonner ja de Hoog esittävät teorioita sille, miksi talouskriisi vaikutti melko vähän hollantilaisten kuluttajien lomakäyttämiseen. Lomamatkat ovat olennainen osa perheiden yhdessä oloa sekä pakoa hektisestä arjesta, ja ne nähdään olennaisena osana hyvinvointia, eikä vain luksuksena. Tämä voikin selittää sen miksi 66 % vastaajista, joiden taloustilanne oli heikentynyt, ei halunnut perua tai muokata lomamatkojaan. Lisäksi tutkimuksen johtopäätöksissä nousivat esille jo aiemmin mainittu viive talouskriisin vaikutuksesta yksittäisen kuluttajan talouteen sekä kuluttajien turvautuminen säästöihin lomamatkan mahdollistamiseksi. (Bonner & de Hoog 2013, 335-336.)

5 HAASTATTELUTUTKIMUS

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valitsin haastattelun, sillä staycation on käsitteenä ja kokemuksena vielä melko tuore, joten koin, että kyselyyn olisi ollut haastavaa saada tarpeeksi vastaajia. Haastattelun avulla pystyin paneutumaan syvällisesti muutamaan staycation-kokemukseen. Haastattelun pääteemoina olivat staycation-kokemus yksilön näkökulmasta sekä talous- ja ympäristötekijöiden vaikutus staycation-loman viettämiseen.

5.1 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Haastattelun perimmäinen tavoite on saada selville, mitä joku ajattelee jostakin asiasta ja yksinkertaisimmin tämä tapahtuu kysymällä suoraan henkilöltä itseltään (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018, 27). Haastattelut jaetaan strukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin, riippuen siitä kuinka valmiita ja sitovia kysymykset ovat. Lomakehaastattelu, jossa on valmiit kysymykset sekä vastausvaihtoehdot, on esimerkki täysin strukturoidusta haastattelusta, kun taas strukturoimaton haastattelu muistuttaa vapaa keskustelua. Näiden kahden haastattelutyypin väliin sijoittuu puolistrukturoitu haastattelu, jossa näkökohta on selkeä, mutta kysymysten muoto sekä järjestys voivat vaihdella haastattelutilanteiden välillä. Strukturointi asteen lisäksi haastatteluja voidaan jaotella esimerkiksi etnografiseen haastatteluun, joka kartoittaa haastateltavien elämänpiiriä sekä kerronnalliseen haastatteluun, jossa pääosassa ovat haastateltavan kertomukset omista kokemuksistaan. Lisäksi haastateltavien lukumäärä määrittää sen, onko kyseessä yksilö- vai ryhmähaastattelu. (Ruusuvuori & Tiitula 2005, 11-12.)

Sopivien haastateltavien löytäminen voi olla työlästä, mutta siihen kannattaa panostaa. Tavoitteena on luonnollisesti löytää sellaiset henkilöt, joilla on haluttua tietoa tai kokemuksia tutkittavasta asiasta. Sopivien ehdokkaiden löydyttyä toimivin lähestymistapa on suora yhteydenotto esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai sähköpostilla. Pyydettyä henkilöitä haastatteluun, on yhteydenotossa tuotava esille mitä tutkitaan sekä miksi juuri kyseinen henkilö on sopiva haastateltavaksi. Lisäksi on hyvä korostaa, että haastattelu on mahdollista tehtävä anonyymisti. Haastatteluun suostumiselle on yleensä kolme eri motiivia: mahdollisuus tuoda esille omia mielipiteitä, tarve jakaa oma kokemuksensa sekä asiantuntijoiden kohdalla oman positionsa, organisaation tai toiminnan näkökulman esille tuominen. (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018, 30-32.)

5.1.1 Haastattelutilanne

Haastattelu voidaan tehdä monenlaisessa ympäristössä, ja haastattelupaikalla onkin merkitystä haastattelun onnistumisessa. Haastattelu voidaan suorittaa esimerkiksi haastateltavan kotona, yliopistolla, työpaikalla tai julkisessa tilassa, kuten kahvilassa. Haastatteluympäristön olisi hyvä olla melko rauhallinen, mutta lievä taustahäly ei yleensä ole haitaksi. Haastatteluympäristön tulisi olla haastateltavalle mahdollisimman mukava ja helposti saavutettavissa. Tarvittaessa haastateltavalle voi antaa ohjeet haastattelupaikan löytämiseksi ja yhteystiedot on hyvä kirjata muistiin. (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018, 33-34.)

Haastattelutilanne on vuorovaikutustilanne sekä sosiaalinen kohtaaminen, joten sen onnistumiseen vaikuttaa se, miten hyvin haastattelija ja haastateltava tulevat toimeen keskenään. Erityispiirteinä tilanteessa on kuitenkin valmiiksi asetetut roolit haastattelijana sekä haastateltavana. Henkilökemioiden muodostumiseen voivat vaikuttaa esimerkiksi ikäero, status- ja koulutuserot, sukupuoli sekä valta-asema. Haastattelija voi vaikuttaa tilanteen onnistumiseen muun muassa pukeutumisellaan sekä kielenkäytöllään. Haastattelutilanne voi olla molemmille osapuolille jännittävä, varsinkin jos se tapahtuu vieraassa ympäristössä, joten haastattelutilanne kannattaa aloittaa juttelemalla yleisistä asioista sekä kiittämällä haastateltavaa osallistumisesta. Haastattelu on hyvä aloittaa orientoivilla kysymyksillä, sillä haastateltava ei välttämättä ole ehtinyt valmistautua tai hän ei tarkasti muista, mistä haastattelua tehdään. Tämän jälkeen on jouhevampaa siirtyä itse aiheeseen. (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018, 36-37.)

5.1.2 Virtuaalihaastattelu

Virtuaalihaastattelu voi tapahtua esimerkiksi sähköpostitse tai videohaastatteluna Skypen kautta (Eskola, Lätti, Vastamäki 2018, 35; Rastas, Ruusuvuori, Tiittula 2005, 265). Kuten kasvotusten tehtävä haastattelu, voi virtuaalinen haastattelu olla strukturoitu tai strukturoimaton, yksilö- tai ryhmähaastattelu. Strukturoitu virtuaalihaastattelu tapahtuu pääsääntöisesti sähköpostitse lähetettävällä lomakkeella, jolloin kysymysten muotoiluun on kiinnitettävä erityistä huomiota, sillä mahdollista tarkennuksiin ei ole samalla tavalla kuin kasvokkain tehtävässä haastattelussa. Sähköpostilla tapahtuva strukturoimaton haastattelu tapahtuu lähettämällä kerralla vain yksi tai muutama kysymys. Strukturoimaton sähköpostihaastattelu voi ajallisesti venyä pitkäksi ja riskinä on haastattelun keskeytyminen, jos haastateltavan elämäntilanne muuttuu tai hän väsyä vastaamiseen. Strukturoimattoman sähköpostihaastattelun etuna on se, että vastaaja saa rauhassa keskittyä yhteen tai muutama kysymykseen ja jatkokysymysten esittäminen on helpompaa. (Rastas, Ruusuvuori & Tiittula 2005, 265-266.)

Virtuaalihaastattelun merkittävin etu on se, että haastattelu voidaan toteuttaa, vaikka haastattelijan ja haastateltavan välillä olisi pitkä fyysinen etäisyys. Virtuaalihaastattelusta ei myöskään synny kustannuksia, kuten matkustamisesta haastattelua varten. Lisäksi esimerkiksi sähköpostihaastatteluun haastateltava voi vastata juuri itselleen sopivana ajankohtana. Virtuaalihaastattelu on helppo suorittaa anonymisti, joten arkaluontoisia asioita on helpompi tuoda esille ja käsitellä ja kielen käyttö on usein harkitumpaa kuin suullisesti tehtävässä haastattelussa. Virtuaalihaastattelun yhteydessä haastattelija voi saada haastateltavalta lisää aineistoa tutkimukseensa, kuten kuvia tai linkkejä. (Rastas, Ruusuvuori & Tiittula 2005, 266-270.)

Virtuaalihaastattelussa on myös tiettyjä heikkouksia. Virtuaalihaastattelu edellyttää haastattelijalta sekä haastateltavalta tiettyjä teknisiä valmiuksia, joten näiden puuttuminen jättää osan hyvistä vastaajista syrjään haastattelusta. Lisäksi kirjallisesti tehtävässä virtuaalihaastattelussa riskiksi nousee haastateltavan identiteetti, sillä hän voi esiintyä kenenä tahansa. Kasvokkain tapahtuvassa haastattelussa haastattelija pystyy tulkitsemaan haastateltavan eleitä, ilmeitä ja liikkeitä, mikä luo haastatteluun syvyyttä. Kirjallisesti tapahtuvassa virtuaalihaastattelussa nämä tekijät jäävät pois. Lisäksi

luottamuksen rakentaminen on kasvokkain tapahtuvassa haastattelussa helpompaa. Virtuaalihaastattelussa haastatteliija voi rakentaa luottamusta kertomalla avoimesti tutkimuksen tarkoituksesta, sekä miksi haastateltavan osuus tutkimuksessa on tärkeä. Haastattelijan on hyvä myös kertoa itsensä, sillä tämä lisää avoimuutta haastatteluun. (Rastas, Ruusuvuori & Tiittula 2005, 267-270.)

5.1.3 Haastattelun tutkimuseettiset kysymykset

Haastattelussa haastateltavien ja haastattelijan välillä on oltava luottamussuhde, mikä ilmenee muun muassa siten, että haastateltava on täysin tietoinen haastattelun käyttötarkoituksesta ja häneltä saatuja tietoja käsitellään ja säilytetään luottamuksellisesti. Tärkeää on myös haastateltavan anonymiteetin turvaaminen etenkin yksityishenkilöitä haastatellessa sekä myös joissakin tilanteissa, joissa haastateltava on jonkin ammatin edustaja. Anonyymisyys turvataan muuttamalla nimet sekä muut tiedot, jotka mahdollistavat haastateltavan tunnistamisen. Haastateltavaa voidaan raportoinnissa kutsua esimerkiksi kirjaimella H. Lisäksi haastateltavalle on tuotava ilmi, että hän voi ottaa haastatteliijaan yhteyttä jälkikäteen, jos hän haluaa tarkentaa sanomisiaan tai vetäytyä haastattelusta. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 17-18.)

5.2 Tutkimuksen toteutus ja tutkimuskysymykset

Tutkimusta varten haastattelin kolmea henkilöä, jotka löytyivät ystävä- sekä tuttavapiiristäni. Haastattelu toteutettiin syksyn 2019 aikana virtuaalihaastatteluina sähköpostin sekä Facebookin videopuhelun avulla sillä kasvotusten tapahtuvan haastattelun järjestäminen olisi ollut hankalaa välimatkojen takia. Kyseessä oli strukturoitu haastattelu, jonka pohjana toimii laatimani haastattelulomake. Koin, että strukturoitu haastattelulomake varmistaisi, että kaikki oleelliset kysymykset tulevat kysytyksi, ja siihen olisi helppo vastata sähköpostitse. Videohaastattelussa kirjasin itse haastateltavien vastaukset haastattelulomakkeeseen, kun taas sähköpostihaastattelussa haastateltava kirjasi vastauksensa liitetiedostona lähettämäni haastattelulomakkeeseen. Haastattelulomakkeet olivat muutoilultaan hieman erilaisia, sillä videohaastattelussa haastateltavia oli kaksi, kun taas sähköpostiin vastasi yksi haastateltava. Kysymykset molemmissa lomakkeissa olivat kuitenkin samat. Haastattelut tapahtuivat anonyymisti, jolloin haastateltavien oli helpompi kertoa kokemuksistaan täysin rehellisesti, ja koin että haastateltavien henkilöllisyydellä ei ollut tutkimuksen kannalta merkitystä. Ennen haastattelua varmistin, että haastateltavat ovat tietosia anonyymiydestä sekä siitä, että heidän vastauksiaan käytetään vain tähän tutkimukseen.

Haastattelun tutkimuskysymykset määräytyivät opinnäytetyön tavoitteen pohjalta. Haastattelukysymysten avulla oli tarkoitus selvittää, mitkä tekijät vaikuttivat staycation-loman tekemiseen, missä staycation-loma tapahtui, mitä staycation-lomaan sisältyi, mikä oli haastateltavien tavoite staycation-lomalle ja täyttyivätkö nämä tavoitteet, olisivatko haastateltavat valmiita tekemään staycation-loman uudestaan, sekä kokivatko he staycation-loman korvaajaksi ulkomaanmatkalle tai minilomalle kotimaassa. Haastattelun taustakysymykset koskivat haastateltavien ikää sekä elämäntilannetta.

5.3 Tutkimustulokset

Haastateltavat olivat toteuttaneet staycation-lomansa Kuopiossa ja Helsingissä. Taustoiltaan haastateltavat olivat melko samanlaisia, sillä he olivat suurin piirtein saman ikäisiä ja kaksi heistä oli työelämässä ja yksi opiskelija. Kuopiolaispariskunta ei ollut kuullut staycation-termiä ennen haastattelua, kun taas helsinkiläishaastateltavalle termi oli erittäin tuttu, sillä hän työskentelee hotellialalla, ja oli nähnyt termiä paljon myös sosiaalisessa mediassa. Haastattelemalleni kuopiolaispariskunnalle staycation-loma oli heidän ensimmäisensä, mutta helsinkiläisvastaaja oli tehnyt jo useamman staycation-loman ja hän kertoikin yleisellä tasolla kaikista kokemuksistaan. Kuopiolaispariskunta oli majoittunut Sokos Hotel Puijonsarvessa, sillä se oli vaikuttanut Kuopion hotelleista vakuuttavimmalta sekä laadukkaimmalta. Majoitukseen oli kuulunut premium-huone sekä aamupala. Hotelliyön lisäksi pariskunnan staycation-lomaan oli sisällytetty illallinen ravintola Hurmassa, keilausta sekä Gasellit -yhtyeen keikka. Helsinkiläishaastateltava oli majoittunut Hotel Havenissa, Hotel Lilla Robertissa sekä muutamana kerran Hotel St. Georgessa, sillä nämä hotellit kuuluvat Kämp Collection Hotels -ketjulle, jossa haastateltava työskentelee. Majoitukseen oli aina sisällytetty hotellin ”perushuone” sekä aamiainen ja St. George -hotellissa haastateltava kokeili hotellin kylpyläosastoa, sillä se sisältyi huoneen hintaan. Hotelliyön lisäksi haastateltava oli aina sisällyttänyt staycation-lomaansa ravintolaillallisen.

Kuopiolaispariskunnasta toinen haastateltava oli suunnitellut staycation-loman yllätykseksi toiselle, tavoitteena ilahduttaa häntä. Staycation-loman suunnitellut haastateltava oli valinnut miniloman kotikaupungissa ajan sekä rahan säästämiseksi, ja hän halusi saada uudenlaisen kokemuksen kotikaupungistaan. Helsinkiläishaastateltavan tavoite oli saada pieni irtiotto arjesta, ja tekemällä itse staycation-lomia hän pysyy ajan tasalla työssään hotelliketjun myyntipalvelussa. Myös hänellä ajan säästäminen oli yksi syistä tehdä miniloma kotikaupungissa jonkin vieraan kaupungin sijasta. Haastateltavat nostivat esille autottomuuden, mikä tekee minilomista muissa kaupungeissa haastavia, sillä matkoihin menisi paljon aikaa. Kaikki haastateltavat kokivat staycation-loman olleen yleisesti ottaen onnistunut, he saavuttivat lomalle asemansa tavoitteet ja kokivat olonsa rentoutuneeksi staycation-loman jälkeen. Yksi haastateltavista nosti staycation-lomasta esille hyvät yöunet sekä mukavan tekemisen, jotka loivat hänellä rentoutumisen kokemuksen. Lisäksi kaikki haastateltavat kertoivat saaneensa irtiottoa arjesta, vaikka olivatkin pysyneet kotikaupungissa.

Arkeen palaamisesta haastateltavilla oli vaihtelevia kokemuksia. Helsinkiläishaastateltava koki arkeen palaamisen harmillisena ja hän olisi mielellään viettänyt pidemmän loman. Kuopiolaispariskunnasta toinen totesi paluun arkeen tuntuneen ”samalta kuin aina loman jälkeen”, kun taas toinen vastaaja ei kokenut arkeen paluuta raskaaksi, vaan tunsu olonsa paremmaksi kuin ”normaalin” viikonlopun jälkeen. Kaikki haastateltavat olivat saaneen staycation-lomasta ”lomalla olemisen tunteen”, mutta samanlaista tunnetta staycation-lomasta ei syntynyt kuin ulkomaanmatkasta. Kuopiolaispariskunta koki staycation-loman korvaajaksi kotimaanmatkalle, ja toinen heistä koki staycation-loman paremmaksi vaihtoehdoksi, mikäli aikaa on vähän käytettävissä. Ulkomaanmatkaa staycation-loma ei heidän mielestään kuitenkaan korvaa. Myöskään helsinkiläishaastateltava ei kokenut staycation-lomaa ulkomaanmatkan korvaajaksi, vaan hän lähtee ulkomaanmatkalle talvi- tai kesäloman aikana, mikäli se on taloudellisesti mahdollista. Kotimaanmatkoja hän ei edes ollut kiinnostunut tekemään. Kaikki

haastateltavat olivat valmiita korvaamaan kotimaan- sekä ulkomaanmatkat staycation-lomalla taloudellisista syistä, ja helsinkiläishaastateltava oli valmis vaihtamaan staycation-lomaan myös ekologisista syistä. Toinen kuopilaishaastateltavista koki lomailevansa jo nyt melko ekologisesti, sillä hän kertoi lentävänsä harvoin, eikä hänellä ole autoa käytössä. Kaikki haastateltavat olivat valmiita uudelle staycation-lomalle ja helsinkiläishaastateltavalla oli seuraava staycation-loma jo suunnitteilla. Toinen kuopilaishaastateltavista uskoi Kuopiosta löytyvän vielä uudenlaista tekemistä, mutta hän olisi valmis tekemään staycation-loman toisessakin kaupungissa, mikäli hän muuttaisi pois Kuopista.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA OPINNÄYTETYÖPROSESSI

6.1 Johtopäätökset

Väitöskirjassaan *Matka ikuiseen kesään* Tom Selänniemi korosti arjen katkaisemisen tärkeyttä elämän tasapainon säilyttämiseksi. Lisäksi hän toi esille liminaalin-käsitteen sekä liminaatilaa, jotka liittyvät vahvasti arjesta irtautumiseen. Liminaalitallassa yksilö vapautuu arjen rutiineista ja täten käyttäytyy vapaammin ja rennommin kuin tavallisesti. (Selänniemi 1996, 194-199.) Irtiotto arjesta onkin yksi staycation-loman päätavoitteista (Nelskylä, 2018), ja se oli myös yksi kaikkien haastattelututkimukseen osallistuneiden tavoitteista. Kaikki haastateltavat kokivat myös saavuttaneensa tämän tavoitteen, vaikka he pysyivät kotikaupungissa. Tutkimuksen perusteella haastateltavat saavuttivat myös jonkinlaisen liminaalitalan, sillä he tekivät staycation-lomiensa aikana arjesta poikkeavia asioita, kuten valvoivat myöhään, nukkuivat pitkään sekä söivät ravintoloissa. Tutkimuksen helsinkiläishaastateltava työskentelee hotellialla, ja hän teki staycation-lomia myös pysyäkseen ajan tasalla työssään. Tästä huolimatta hänkin koki saaneensa irtiotta arjesta, vaikka staycation-lomat tapahtuivat sen ketjun hotelleissa, missä hän työskentelee.

Väitöskirjassaan *Matka ikuiseen kesään* Tom Selänniemi korosti arjen katkaisemisen tärkeyttä elämän tasapainon säilyttämiseksi. Lisäksi hän toi esille liminaalin-käsitteen sekä liminaatilaa, jotka liittyvät vahvasti arjesta irtautumiseen. Liminaalitallassa yksilö vapautuu arjen rutiineista ja täten käyttäytyy vapaammin ja rennommin kuin tavallisesti. (Selänniemi 1996, 194-199.) Irtiotto arjesta onkin yksi staycation-loman päätavoitteista (Nelskylä, 2018), ja se oli myös yksi kaikkien haastattelututkimukseen osallistuneiden tavoitteista. Kaikki haastateltavat kokivat myös saavuttaneensa tämän tavoitteen, vaikka he pysyivät kotikaupungissa. Tutkimuksen perusteella haastateltavat saavuttivat myös jonkinlaisen liminaalitalan, sillä he tekivät staycation-lomiensa aikana arjesta poikkeavia asioita, kuten valvoivat myöhään, nukkuivat pitkään sekä söivät ravintoloissa. Tutkimuksen helsinkiläishaastateltava työskentelee hotellialla, ja hän teki staycation-lomia myös pysyäkseen ajan tasalla työssään. Tästä huolimatta hänkin koki saaneensa irtiotta arjesta, vaikka staycation-lomat tapahtuivat sen ketjun hotelleissa, missä hän työskentelee.

Jo termissä *staycation* itsessään on sana loma (vacation), mikä viittaa siihen, että sillä halutaan saada kokemus lomasta (Nelskylä, 2018). Tarve lomalle syntyy tarpeesta vaihteluun, ja lomakokemuksen saavuttamiseksi tarvitsemme vaihtelua kaikille aisteillemme. Onnistuneen loman luovat esimerkiksi uusi ympäristö, uudet ihmiset, uudenlaiset äänet tai uudenlainen ruoka. Lomamielentilaan liittyy myös termi *vacationscape*, jolla tarkoitetaan yksilön omien muistojen, odotusten ja haaveiden sekoittumista yleisiin mielikuviiin lomasta. Lomalla myös käyttäytymisemme muuttuu ja löydämme itsestämme uusia puolia. (Löfgren 1999; 2,5 7,109-112, 282.) Kaikki haastateltavat olivat saaneet staycation-kokemuksestaan ”lomalla olemisen tunteen”, vaikka he pysyivät kotikaupungissaan ja perinteisesti ajatellaan, että lomamielentilan saavuttaminen vaatii poistumista tutusta ympäristöstä. Tutkimuksesta voidaan siis päätellä, että jo yön viettäminen muualla kuin kotona, etäisyys arjen askareisiin sekä arjesta poikkeava tekeminen luovat lomamielentilaa. Lisäksi oli pääteltävissä, että haastateltavat kokivat vacationscape -mielentilaa, sillä kaksi haastateltavista koki loman jälkeistä

lievää alakuloa arkeen palaamisesta ja kaikki haastateltavat olivat valmiita uudelle lomalle. Lisäksi yhdellä haastateltavista oli jo seuraava staycation -loma suunnitteilla.

Staycation-kokemuksen lisäksi haastattelussa tutkittiin haastateltavien näkemyksiä staycation-loman talous- ja ympäristönäkökulmiin. Matkailun ympäristövaikutukset ovat yksi staycation-lomien suosion kasvun syistä, sillä staycation on huomattavasti ekologisempi vaihtoehto kuin matkustaminen lomalle lentäen. (Nelskylä 2018; Uusivirta 2019, D4). Suurin osa matkailualan hiilidioksidipäästöistä tuleekin juuri lentomatkustamisesta ja päästömäärien ennustetaan kasvavan merkittävästi tulevaisuudessa. Päästöjä voidaan kuitenkin vähentää esimerkiksi uudella polttoaine- ja energiamuodoilla, uudella teknologialla, investoinneilla infrastruktuuriin sekä matkustus- ja lomakäyttäytymisen muutoksella. (Cohen, Eijgelaar, Higham & Peeters 2019, 2-5.) Staycation-lomien voidaankin katsoa olevan osa tätä uudenlaista lomakäyttäytymistä. Tutkimukseen haastateltavista henkilöistä yksi oli mahdollisesti valmis vaihtamaan ulkomaanmatkat staycation-lomaan ekologisista syistä. Kaikki haastateltavat toivat kuitenkin esille, että staycation-lomasta ei saanut samaa ”lomalla olemisen kokemusta” kuin ulkomaanmatkasta. Tämä voi olla syynä siihen, miksi kaksi haastateltavaa ei halunnut vaihtaa ulkomaanmatkojaan staycation-lomiin ekologisista syistä. Yksi haastateltavista koko jo nyt lomailevansa ekologisesti, sillä hän käyttää paljon julkisia kulkuvälineitä ja lentää vain harvoin. Tästä voidaan päätellä, että kyseinen haastateltava ei koe satunnaista lentomatkustamista epäekologisenä.

Fred Bonnerin ja Robert de Hoodin tutkimuksessa Vacationers and economic “double dip” in Europe staycation -lomat nousivat yhdeksi ratkaisuksi kuluttajien yrittäessä sopeutua heikentyneeseen taloustilanteeseen. Samassa tutkimuksessa tuli ilmi, että loma on nykypäivän kuluttajille tärkeä ja olennainen osa hyvinvointia, minkä takia siitä ei haluta luopua kokonaan, vaikka rahaa olisi vähemmän käytettävissä kuin aiemmin. (Bonner & de Hood 2013, 331; 333, 335-336.) Nämä seikat tulivat ilmi myös haastattelututkimuksessa, sillä kaikki haastateltavat olivat vaihtamaan sekä kotimaan- että ulkomaanmatkansa staycation-lomaan taloudellisista syistä. Lomat olivat kaikille haastateltaville tärkeä osa vapaa-aikaa sekä hyvinvointia, sillä he olivat tehneet useita ja erilaisia lomia ja aikoivat tehdä niitä myös tulevaisuudessa. Lisäksi haastateltavat aikoivat tehdä ainakin staycation-lomia, mikäli heillä ei ole aikaa tai varaa lomailla kauempana tai pidempää aikaa.

Opinnäytetyötä varten haastatellut henkilöt olivat kaikki milleniaaleja, jotka ovat yksi staycation-lomien pääkohderyhmä (Shillinglaw, 2015). Lisäksi kaksi haastateltavaa oli keskenään pariskunta, joka toinen staycation-loman kohderyhmä (Nelskylä, 2018). Haastateltavien staycation-lomista olivat melko samanlaiset, kuten myös kokemuksen herättämät tuntemukset. Helsinkiläishaastateltavalla oli paljon kokemusta staycation-lomista ja hän oli suunnittelemassa seuraavaa, kun taas kuopiolaispariskunnalle kokemus oli ensimmäinen, eikä seuraa ollut suunnitteilla, vaikka pitivät sitä mahdollisena jossakin vaiheessa. Tähän voi vaikuttaa helsinkiläisvastaajan työ hotellialalla, joten hän saa huoneita edullisemmin sekä suuremman kaupungin laajempi hotelli-, ravintola-, sekä tapahtumatarjonta.

Opinnäytetyön perusteella voidaan todeta, että globaaleja tekijöitä staycation -loman taustalla ovat matkailun ympäristövaikutusten laajempi tiedostaminen ja tätä kautta lentomatkailun välttäminen.

Vielä merkittävämpänä tekijänä voidaan kuitenkin pitää staycation -loman edullisuutta verrattuna ulkomaan- sekä kotimaamatkoihin. Staycation -loma ei täysin korvaa ulkomaanmatkaa, sillä siitä saatu lomakokemus ei ole yhtä voimakas, joten staycation -loman voidaan katsoa olevan joissakin tilanteissa ”varavaihtoehto”, mikäli aikaa tai varaa ulkomaanmatkalle ei ole. Opinnäytetyön perusteella henkilökohtaiset tekijät staycation -loman taustalla ovat tarve helpolle ja edulliselle irtiotolle arjesta, halu kokea kotikaupunki uudesta näkökulmasta, lepo sekä yhteisen ajan viettäminen.

6.2 Opinnäytetyöprosessi ja tavoitteiden toteutuminen

Opinnäytetyön yleiset sekä henkilökohtaiset tavoitteet toteutuivat mielestäni melko hyvin, sillä löysin laadukasta kotimaista sekä kansainvälistä teoria-aineistoa kaikista käsittelemistäni teemoista. Yhdistämällä tämä teoria-aineisto kerättyyn tutkimusmateriaaliin sain luotua hyvän yleiskuvan staycation-lomasta sekä pääsin myös syvemmälle ilmiön taustoihin. Opinnäytetyötä varten tein haastattelututkimuksen, joka oli työn haastavin osuus, sillä haastateltavia oli vaikea löytää staycation-ilmiön uutuuksien takia. Alun perin tarkoitus oli haastatella neljää henkilöä, mutta yksi haastateltavissa ei enää vastannut yhteydenottoihin, joten loppujen lopuksi haastateltavia oli kolme, joista kaksi olivat tehneet staycation-loman yhdessä. Pääsin siis analysoimaan vain kahta erillistä staycation-kokemusta, joten opinnäytetyön tutkimustuloksia ei voi yleistää. Tekemäni haastattelut olivat kuitenkin onnistuneita, sillä haastateltavat kertoivat avoimesti sekä laajasti staycation-lomistaan, ja yksi haastateltavista oli tehnyt useamman staycation-loman, joista kaikista hän kertoi yleisellä tasolla. Lisäksi haastateltavien staycation-lomat olivat sijoittuneet eri kaupunkeihin, mikä toi tutkimukseen uutta näkökulmaa. Koen, että opinnäytetyöstä on hyötyä opiskelijoille, oppilaitoksille sekä yrityksille, sillä he saavat hyvän yleiskuvan staycation-lomasta sekä sen taustoista. Lisäksi tulevaisuudessa staycation-lomasta voi tehdä jatkotutkimusta pohjautuen tähän opinnäytetyöhön, sillä tämä opinnäytetyö oli ensimmäinen suomenkielinen tutkimus staycation-lomasta.

Toimeksiantajan opinnäytetyölle asettamat tavoitteet toteutuivat hyvin, sillä hän sai staycation-ilmiöstä teoriataustaa sekä kuluttajien kokemuksia. Tehtyä opinnäytetyötä pystytään hyödyntämään lähdemateriaalina toimeksiantajan tulevassa Matkailun perusteet 2 -oppikirjan tuotannossa.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- BONNER, Fred, DE HOOG, Robert 2013. Vacationers and the economic "double dip" in Europe. *Tourism Management* 40(2014). [viitattu 2019-10-01]. Saatavissa: <https://www.sciencedirect.com.ezproxy.savonia.fi/science/article/pii/S0261517713001337>
- COHEN, Scott, EIJELAAR Eke, HIGHAM James & PEETERS, Paul 2019. Desirable tourism transport futures. *Journal of Sustainable Tourism*. Saatavissa: https://www.researchgate.net/profile/Scott_Cohen10/publication/325264444_Desirable_tourism_transport_futures/links/5c939c9c92851cf0ae8e925c/Desirable-tourism-transport-futures.pdf
- ESKOLA, Jari, LÄTTI Johanna, VASTAMÄKI, Jaana 2018. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Toim. Raine Valli. 5., uudistettu painos. Keuruu: PS-kustannus.*
- FOX, Sarah 2009. Vacation or Staycation? *The Nuemann Business Review*. [verkkojulkaisu]. [viitattu 2019-09-17]. Saatavissa: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.474.7210&rep=rep1&type=pdf>
- JULKUNEN, Raija 1989. Jokapäiväinen aikamme. Teoksessa *Aika ja sen ankaruus. Toim. Pirkko Heiskanen. Helsinki: Gaudeamus.*
- KLUUKERI, Iina 2015. Lähimatkailusta tuli vastatrendi massaturismille: "Huvipuistojen elämykset ovat pikakulutusta". [verkkoartikkeli]. [viitattu 2019-09-06]. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-8132614>
- KURKI, Leena 2008. *Innostava matkailu. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.*
- LÖFGREN, Orvar 1999. *On Holiday. Berkeley and Los Angeles, California: University of California Press.*
- Medevi Brunnsorkester. Medevi Brunnsorkester English. [verkkosivu]. [viitattu 2019-08-21]. Saatavissa: <http://medevibo.se/english.html>
- MTK, 2019. Vetovoimainen lähimatkailu kannustaa käytännön tekoihin. [tiedote]. [viitattu 2019-09-06]. Saatavissa: <https://www.mtk.fi/-/vetovoimainen-l%C3%A4himatkailu-kannustaa-k%C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6n-tekoihin>
- NELSKYLÄ, Leena 2018. Helsinkiläiset löysivät oman kotikaupunkinsa hotellipalvelut – "staycation on eräänlainen illuusio ulkomaanmatkasta". [verkkoartikkeli]. [viitattu 2019-09-13]. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10111513>
- RASTAS, Anna, RUUSUVUORI Johanna, TIITTULA. Liisa 2005. Kasvokkaisesta vuorovaikutuksesta tietokonevälitteiseen viestintään – Virtuaalihaastattelun näkymiä. Teoksessa *Haastattelu. Toim. Liisa Tiittula. Tampere: Vastapaino.*
- RUUSUVUORI Johanna & TIITTULA Liisa(toim.) 2005. *Haastattelu. Tampere: Vastapaino.*
- SHILLINGLAW, James 2015. MMY Study: OTAs Out, Cruising In, Millennials Driving Travel Growth. [verkkoartikkeli]. [viitattu 2019-09-16]. Saatavissa: <https://www.travelpulse.com/news/destinations/mmy-study-otas-out-cruising-in-millennials-driving-travel-growth.html>
- SIIRA, Paula 2005. Kulttuurikohdeopas – Historian havinaa Orimattilassa. [verkkojulkaisu]. [viitattu 2019-09-04]. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/7145/mmm1mpaulas.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- SELÄNNIEMI, Tom 1996. *Matka ikuiseen kesään. Helsinki: Suomalisen kirjallisuuden seura.*

TALVITIE, Liisa 2018. Mihin suuntaan matkailu kehittyy: hyvinvointia, lähimatkoja ja kakkoskaupunkeja. [verkkoartikkeli]. [viitattu 2019-09-06]. Saatavissa:

<https://www.apu.fi/artikkelit/mihin-suuntaan-matkailu-kehittyy-hyvinvointia-lahimatkoja-ja-kakkoskaupunkeja>

THESEUS. Staycation. [verkkosivu]. [viitattu 2019-10-08]. Saatavissa:

https://www.theseus.fi/discover?rpp=10&etal=0&query=staycation&scope=&group_by=none&page=1

UUSIVIRTA, Mari 2019. Yhden yön irtiotto. Helsingin Sanomat 8. kesäkuuta 2019.

VESTERINEN, Pirkko-Liisa & SUUTARINEN, Marjaana(toim.) 2011. Y-sukupolvi työ(elämä)ssä. Helsinki: JTO.

LIITE 1: HAASTATTELUKAAVAKE

HAASTATTELUKAAVAKE

1. **Kertoisitko itsestäsi hieman taustatietoja, kuten ikäsi sekä oletko tällä hetkellä töissä tai opiskelija?**

2. **Staycation -termi**

Onko staycation-termi sinulle tuttu ennen tätä haastattelua? Jos on, niin mistä (esimerkiksi televisiosta, internetistä tai sosiaalisesta mediasta)?

3. **Staycation -loma**

Missä kaupungissa vietit staycation-lomasi ja oliko tämä sinun ensimmäinen staycation -loma?

Majoittuminen

Missä hotellissa majoituit?

Miksi juuri kyseisessä hotellissa?

Mitä majoitukseesi sisältyi? (millainen huone sekä millaisia aterioita)?

Hyödynsitkö hotellin tarjoamia lisäpalveluita (esimerkiksi kylpylää tai hierontaa)?

Aktiviteetit

Sisältyikö staycation -lomaasi muuta kuin majoittuminen (esimerkiksi teatteriesitys, konsertti tai ravintolaillallinen)?

4. **Tekijät staycation-loman taustalla**

Mikä oli staycation-lomasi tavoite (esimerkiksi irtiotto arjesta, toisen ilahduttaminen ja yllättäminen, tarve omalle ajalle)?

Miksi vietit miniloman kotikaupungissasi/lähialueella sen sijaan, että olisit viettänyt sen jossakin muualla (esimerkiksi taloudelliset tai ekologiset syyt, vaikea liikkuminen muualle, halu nähdä kotipaikkakunta uusin silmin, ajan säästäminen)?

5. Staycation-loman onnistuminen

Oliko kokemus mielestäsi yleisesti ottaen onnistunut?

Saavutitko staycation -lomalle asettamasi tavoitteen?

Oliko olosi rentoutuneempi staycation-loman jälkeen?

Saavutitko irtioton arjesta, vaikka pysyit kotikaupungissasi?

Miltä arkeen palaaminen staycation-loman jälkeen tuntui?

Jos sinulla on kokemusta ulkomaanmatkoista ja/tai minilomista muualla kuin kotikaupungissa, tuliko staycation-lomasta samaa "lomalla olemisen" -tunnetta?

Voiko mielestäsi staycation-loma korvata ulkomaanmatkoja tai minilomia muualla kuin kotikaupungissa? Miksi olet tätä mieltä?

Voisitko korvata ulkomaanmatkan tai miniloman muualla kuin kotikaupungissa staycation-lomalla taloudellisista ja/tai ekologisista syistä?

Olisitko valmis uudelle staycation-lomalle?